

Lausunto

15.09.2021

Asia: VN/882/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriölle

15.9.2021

Viite: VN/882/2018

Asia: HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS LAIKSI LUNASTUSLAIN MUUTTAMISESTA

WWF kiittää mahdollisuudesta lausua tässä asiassa ja esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavan.

Lunastuskorvauksesta

WWF katsoo, että ehdotuksessa on huomioitu perustuslain ympäristöperusoikeuden toteutuminen joiltain osin puutteellisesti. Erityisesti WWF haluaa kiinnittää huomiota luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnonsuojelullisten rajoitusten korvauksiin. Ehdotuksen kohdassa 12.2.4 lunastuskorvaukselle esitetään suoritettavaksi 15 %:n suuruista korotusta. Korotuksen tarkoituksena on ehdotuksen mukaan varmistaa, että täyden korvauksen vaatimus ei jäisi toteutumatta lunastettavan omaisuuden arviointiin liittyvien epävarmuustekijöiden vuoksi. Yleisesti ottaen WWF pitää täyden korvauksen periaatetta tärkeänä, mutta sillä ei saa ohittaa kaikille kuuluvaa vastuuta luonnon monimuotoisuudesta.

WWF katsoo, että ehdotuksessa korostetaan perustuslaissa turvatun täyden korvauksen periaatetta ympäristöperusoikeuden kustannuksella. WWF näkee erittäin tärkeäksi, että luonnonsuojelulliset lunastukset jätetään ehdotetun 15 %:n korvauskorotuksen ulkopuolelle. WWF ehdottaa, että lakiteknisenä ratkaisuna luonnonsuojelulakiin liittyvät lunastuskorvaukset eriytetään pois lunastuslaista ja määritellään luonnonsuojelulaissa, jotta korvausmenettelyssä voidaan huomioida ympäristöperusoikeuden toteutuminen. Luonnonsuojelulakia uudistetaan samanaikaisesti lunastuslain kanssa, joten ehdotettu muutos on mahdollista sujuvasti toteuttaa.

Korvaustason kohoaminen kasvattaisi lunastamalla luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden hankintakustannuksia sekä käytörajoituksista suoritettavia korvauksia, mitä ei voida pitää perusteltuina ympäristöperusoikeuden näkökulmasta. Jos luonnonsuojelualueiden lunastuksesta saisi ehdotuksen mukaisen 15 %:n suuruisen korotuksen, kannustaisi se maanomistajia jättämään vapaaehtoiset suojelu- ja lunastustoimet tekemättä.

WWF on luonnonsuojelulakiluonnosta koskevassa lausunnossa todennut: ”Korotusten sijaan WWF ehdottaa maanomistajalle suojelutoimista syntyvien rajoitusten täyden korvauksen periaatteen uudelleen arviointia. Maanomistajalle luonnonsuojelutoimenpiteistä maksettava täyden korvauksen periaate on perustuslain ympäristöperusoikeuden kanssa ristiriidassa. Jokaisen vastuu luonnosta ja monimuotoisuudesta on säädetty perustuslaissa, ja vastuun merkitys on voimistunut perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ja oikeuskäytännössä yleisesti. Luonnon monimuotoisuuden haasteet ovat olleet maanomistajien tiedossa jo vuosikymmenten ajan, joten maanomistajilla ei ole myös luottamuksensuojaan rinnastettavaa oikeutta vaatia täyttä korvausta luonnonsuojelutoimenpiteistä.”

Muutoksenhakuoikeudesta

WWF mielestä on perusteltua ja kannatettavaa, että lunastuslain mukaiseen muutoksenhakuun oikeutettujen piiriä laajennetaan. WWF kiittää uudistuksesta, sillä se yhdenmukaistaa ympäristöä koskevassa lainsäädännössä ja osaltaan turvaa perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuden toteutumista.

WWF kannattaa ehdotuksen kohtaa 87 a §, jossa muutoksenhakuun oikeutettujen piiriä laajennetaan, ja pitää sitä tärkeänä erityisesti perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuden toteutuvuuden kannalta. Momentin 3 kohtaan esitetään sisällytettäväksi säännökset rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen, oikeudesta hakea muutosta lunastuslupapäätökseen. Ehdotuksen mukaan valitusoikeuden edellytyksenä on, että hanke sijoittuu tai sen vaikutukset ilmenevät yhdistyksen tai säätiön sääntöjen mukaisella toiminta-alueella. WWF ehdottaa selvytyden vuoksi kirjattavaksi, että yhdistyksen tai säätiön toiminta-alue voi käsittää kunnan tai sen osan alueen ohella myös koko Suomen alueen.

Ympäristönäkökulmista

Esityksen kohdan 4.2.4 mukaan ehdotetuilla muutoksilla ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. WWF katsoo, että ehdotetuilla muutoksilla tulee kuitenkin olemaan vaikutuksia luonnonsuojelun toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin ja siten vaikutus ympäristönsuojeluun on ilmeinen.

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on 2 momentin mukaan pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön. Siten pykälässä yhtäältä säädetään 1 momentissa yleisestä ympäristöön kohdistuvasta vastuusta sekä toisaalta asetetaan julkiselle vallalle ympäristöä koskeva toimintavelvoite. Ympäristöperusoikeuden toteutuminen edellyttää lainsäädännön yhteensovittamista sekä laaja-alaista yhteistyötä eri tahojen kesken, jotta ympäristövastuun ulottuvuudet kyetään sääntelyssä huomioimaan.

Ehdotuksessa korostuu erityisesti perustuslain 15 §:n omaisuudensuojan ja täyden korvauksen periaate suhteessa 20 §:n ympäristöperusoikeuteen. WWF muistuttaa, että ympäristön hyvinvointi on edellytys perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Ihmisoikeuksia koskevat kansainväliset velvoitteet sitovat Suomea. Ihmisoikeustuomioistuimien on ympäristön- ja suojeluun liittyvissä tapauksissa todennut, että ihmisoikeussopimuksen 2 ja 8 artiklojen positiivisten toimintavelvoitteiden noudattaminen edellyttää sopimusvaltioilta riittävää sääntelyä ja viranomaisvalvontaa (Giacomelli v. Italia ja Tătar v. Romania). Tapauksessa Hamer v. Belgia Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että ympäristöllä on itseisarvo yhteiskunnalle ja julkisen vallan käyttäjille. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan viranomaisilla on velvollisuus suojella ympäristöä, eikä tästä velvollisuudesta tule poiketa edes silloin, kun velvoite on ristiriidassa omistusoikeuden kanssa.

Näin ollen lunastuslain uudistuksessa tulisi vahvemmin tasapainottaa omaisuudensuojan ja ympäristöperusoikeuden suhdetta toisiinsa. Tämä edellyttää paitsi korotetun lunastuskorvauksen poistamista luonnonsuojelualueiden ja luonnonsuojellusten rajoitusten osalta myös harkintaa sen suhteen, tulisiko luonnonsuojellusten lunastusten korvausmääriä päinvastoin laskea.

Maailman Luonnon Säätiö (WWF)

Suomen rahasto, sr

Jari Luukkonen

Suojelujohtaja

Raija-Leena Ojanen

Oikeudellinen neuvonantaja

Yksittäisille lausunnonantajille suunnatut kysymykset

Kysymys työ- ja elinkeinoministeriölle, ympäristöministeriölle, liikenne- ja viestintäministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle sekä puolustusministeriölle:

Hallituksen esityksen luvussa 2.1.3. olevaan luetteloon sisältyy hallinnonalaanne kuuluvia säädöksiä, joiden nojalla voidaan myöntää lupa lunastaa toiselle kuuluva alue, perustaa alueeseen käyttöoikeus tai rajoittaa omistajan käyttövaltaa alueeseen. Näistä aiheutuvien korvauskysymysten käsittelemiseen sovelletaan lunastuslain säännöksiä. Ottaen huomioon lunastuslain korvauserusteisiin esitetyt muutokset, pidätkö lakien keskinäistä suhdetta toimivana vai tulisiko lakien välinen suhde järjestää nykyisestä poikkeavalla tavalla?

-

Kysymys Energiateollisuus ry:lle:

Hallituksen esityksen luvussa 4.2.2 on arvioitu lunastuslain korvauserusteiden tarkistamisesta aiheutuvia muutoksia voimansiirtohankkeiden edellyttämien alueiden lunastuskustannuksiin. Pidätkö mahdollisena, että lunastuslain korvauserusteiden muutokset vaikuttaisivat vapaaehtoisin kaupun hankittavien alueiden kauppahintoihin? Jos pidätte tätä mahdollisena, osaatteko arvioida eri verkonhaltijoiden vapaaehtoisin kaupun hankittavista alueista ja oikeuksista maksamien kauppahintojen ja korvausten kokonaismäärää?

-

Kysymys Suomen Turvetuottajat ry:lle

Hallituksen esitykseen sisältyy lakiehdotus turvesuon pakkolunastuksesta annetun lain 1 ja 2 §:n kumoamisesta. Oikeusministeriön käsityksen mukaan turvesuon pakkolunastuksesta annetun lain nojalla ei ole viimeisen 30 vuoden aikana myönnetty lupaa ottaa turvetta toisen alueelta. Pidätkö mahdollisena, että mainitun lain nojalla myönnettyjä lupia olisi edelleen voimassa?

-

Ojanen Raija
WWF Suomi